

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ: ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ

З моменту здобуття незалежності Україна є ареною історичних змін, що пов'язані з переходом від централізованої планової економіки до соціального ринкового господарювання. Досвід показує, що ці зміни є набагато важчими та триватимуть набагато довше, ніж це вважалося раніше. Проте альтернативи їм немає: адже тільки через проведення демократичних та ринково-економічних перетворень можна створити підвалини для тривалого економічного зростання, а тим самим – для зростання добробуту українського народу.

Можна стверджувати, що подібні перетворення та трансформації стосуються всіх галузей суспільного життя, але більшість публікацій розглядають проблематику цих процесів через призму національної економіки. Причому дуже мало досліджень торкаються проблем здоров'я нації, її демографічних показників.

Зростаючий інтерес в Україні до професійного спорту пояснюється низкою причин, серед яких зазначимо такі: активізація процесу комерціалізації світового спорту; рішення МОК про допуск професійних спортсменів в окремих видах спорту до Олімпійських ігор; відхід від адміністративно-командних методів керівництва й управління спортом до економічних та перехід до ринкових відносин; зміна офіційної політики держави та спортивних організацій щодо виступів українських спортсменів у зарубіжних клубах. Ігнорування цих процесів неможливе, а отже, виникає нагальна проблема в дослідженні та систематизації проблем (насамперед, економічних), які стримують розвиток фізичної культури та спорту в Україні.

В останні роки рівень здоров'я населення, зокрема молодого покоління, суттєво знизився. Так, тільки 6% випускників загальноосвітніх шкіл можна вважати здоровими, а близько 60% страждають на хронічні захворювання. Скорочується чисельність населення, невисокою є середня тривалість життя, Україна перебуває серед країн-лідерів за обсягом споживання алкоголю та кількістю курців, загрозливих масштабів набула гіподинамія серед дітей та підлітків. При цьому знижується загальний рівень заняття населення фізичною культурою та спортом. Так, якщо у 1990 році в Україні фізичною культурою та спортом займалися 11 мільйонів осіб, що тоді становило 25,2% населення, то в 2015 році фізкультурою займається тільки кожен десятий українець (серед мешканців Скандинавії – 75–80%) [1].

Рівень здоров'я людей безпосередньо пов'язаний з рівнем заняття населенням фізичною культурою та спортом. На жаль, в останні роки в засобах масової інформації, у рекламі не превалюють цінності здорового способу життя, а здоров'я не розглядається як складова успішності людини. Водночас

світовий досвід свідчить, що рухова активність людини протягом усього життя запобігає захворюванню та поліпшує стан здоров'я. За інтегральним показником здоров'я населення – середньою очікуваною тривалістю життя – Україна займає одне з останніх місць в Європі.

Потребує нагального розв'язання проблема розвитку спорту вищих досягнень та підготовки резерву для національних збірних команд. Ситуація, що склалася у сфері фізичної культури і спорту, зумовлена такими факторами:

1) невідповідність нормативно-правової бази сучасним вимогам;

2) недосконалість інфраструктури у виробничій, навчально-виховній і соціально-побутовій сфері;

3) недосконалість системи централізованої підготовки національних збірних команд, низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення дитячо-юнацького і резервного спорту;

4) незадовільний стан матеріально-технічної бази. В Україні рівень забезпечення населення фізкультурно-спортивними залами (у розрахунку на 10 тис. осіб) у 2–3 рази нижчий, ніж у розвинених державах, плавальними басейнами – у 30 разів. Понад 80% спортивних майданчиків не відповідають сучасним вимогам;

5) недостатнє бюджетне фінансування (з державного бюджету виділяється у середньому 0,5%, з місцевих бюджетів – 2% їх видатків), неефективне залучення коштів з інших джерел, незначний обсяг інвестицій; не провадиться діяльність з випуску та проведення державних спортивних лотерей, які є одним з основних джерел фінансування спорту в багатьох країнах Європи;

6) низький рівень заробітної плати, недостатня кількість інструкторів з фізкультурно-оздоровчої діяльності, розбалансованість у системі підготовки та підвищення кваліфікації фахівців;

7) низький рівень наукового забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, недостатнє фінансування наукових досліджень (менш як 0,5% видатків державного бюджету спрямовується на сферу фізичної культури і спорту);

8) недостатнє пропагування серед широких верств населення здорового способу життя [2].

Можна стверджувати, що більшість проблем у галузі фізкультури та спорту мають матеріальний характер. Саме тому в Україні гостро не вистачає спортивних майданчиків, спортивних шкіл, обладнання і фахівців, немає сучасних спортивно-оздоровчих комплексів із розвинутою інфраструктурою. За роки незалежності не побудовано практично жодного великого спортивного об'єкта, який би відповідав світовим стандартам. Із 81 олімпійської бази, що є в Україні, тільки одна відповідає сучасним стандартам. За матеріально-технічною інфраструктурою зимових видів спорту Україна в 10–15 разів поступається деяким своїм сусідам та республікам колишнього СРСР – Білорусі, Болгарії, Естонії, Латвії, Словаччині, Чехії та ін.

Не можна залишити поза увагою ще один, на нашу думку, важливий аспект означеного протиріччя. Мова йде про те, що на етапі становлення ринкових відносин у сфері фізичної культури нашій країні поки що не вдається забезпечити використання можливостей ринку в інтересах суспільства. Яскравим

прикладом тут може слугувати стан речей у професійному спорті. Роль держави щодо цього виду фізкультурно-спортивної діяльності мала б полягати в тому, аби за допомогою правових важелів зорієнтувати структури професійного спорту ще до моменту їхнього започаткування на застосування найбільш прийнятних з погляду суспільства моделей функціонування. Сьогодні фахівці наголошують на існуванні двох головних напрямів розвитку професійного спорту: 1) комерційно-спортивного; 2) спортивно-комерційного [3, с. 253]. Основу першого складає прагнення до максимальних доходів та прибутку, а суто спортивна діяльність і спортивний результат розглядаються як засіб досягнення мети. Цей підхід є переважним в американському професійному спорті. Другий підхід, більш характерний для міжнародного та європейського професійного спорту, на перший план висуває спортивний бік – спортивний результат, гостру спортивну боротьбу як пріоритетні моменти й обов'язкова умова спортивного бізнесу. Розвиток професійного спорту спортивно-комерційного типу викликає великий суспільний інтерес, що виражається, зокрема, у фінансовій та іншій підтримці професійного спорту державою.

Аналізуючи сучасну економіку сфери фізичної культури і спорту України, слід звернути увагу на наявність низки протиріч, які виникли під впливом сукупності чинників, головними серед яких є: зміна ролі держави у забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних організацій; активне проникнення у сферу фізичної культури і спорту ринкових відносин; виникнення приватного сектору, не притаманного раніше цій сфері; формування ринку фізкультурно-спортивних послуг [4].

Отже, сучасний вітчизняний спорт набуває якісно нових властивостей, характерних для розвиненого суспільства з ринковою економікою. Комерціалізація спортивної діяльності та відповідні трансформації всієї системи організації спорту в Україні є необхідними та, певною мірою, корисними чинниками, оскільки так підтримується стає матеріально-технічне забезпечення вітчизняного спорту, а відтак, його динамічний розвиток і конкурентоздатність на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Міністерство молоді та спорту України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.sportforall.gov.ua/news.php?id=728>

2. Державна програма розвитку фізичної культури та спорту на 2011–2015 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2010 р. № 1594.

3. Профессиональный спорт // под общей ред. С. И. Гуськова, В. Н. Платонова. – К. : Олимпийская литература, 2013. – 253 с.

4. Імас Є. В., Мічуда Ю. П. Протиріччя економіки фізичної культури і спорту в перехідних суспільних системах // Економіка та держава. – 2013. – № 2. – С. 41.